

בישול בכלי ראשון

בישול

Improving food
through heat

Making food
(more) Edible

Creating food

Bishul as a
chemical process

Taz- Introducing a
new
flavor/Improving
taste

כלי שני

כלי שני אינו מבשל

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד ב

אמר רבי יצחק בר אבדימי: פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי, ואמר לי: טול בכלי שני ותן. שמע מינה תלת, שמע מינה: שמן יש בו משום בשול, ושמע מינה: כלי שני אינו מבשל, ושמע מינה: הפשרו זהו בשולו.

רש"י מסכת שבת דף מ עמוד ב

בכלי שני - שיצטננו מעט, דכלי שני אינו מבשל ...

אינו מבשל - במציאות

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

ועדיין קשה לי לפי גירסת הספרים והיא גירסתן של גאונים ז"ל הא דאמרינן בסמוך במעשה דר' יצחק בר אבדימי שנכנס אחר רבי לבית המרחץ ואמר לו טול בכלי שני ותן, ואמרינן שמע מינה תלת שמע מינה שמן יש בו משום בישול ושמע מינה כלי שני אינו מבשל ושמע מינה הפשרו לא זהו בישולו, אלמא אף על פי שהפשרו לא זהו בישולו, להפשירו בכלי ראשון לא, מפני שלא התירו להפשיר במקום הראוי לבשל גזירה שמא יבשל, אבל רש"י ורבותינו בעלי התוספות ז"ל גורסים שמע מינה הפשרו זהו בישולו, ולפי גירסתם אינו קשה עליו מה שהקשתי

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מב עמוד א

ובית הלל מתירין אפילו בצונן לתוך חמין דכלי שני אינו מבשל ואפילו נתן לתוכן צוננין מועטין דאין באין לתוכן לידי בישול אלא לידי הפשר... דמים שבספל אינן חמין כל כך ואינו אלא ככוס והואיל וכלי שני הוא לעולם מותר שאינו בא אלא לידי הפשר, ואפילו היו מים שהיד סולדת בהן לאחר שנתערבו צונן לתוכן, אינו מחמת הצונן שיש בו להיות יד סולדת אלא מחמת הראשונים שלא נצטננו.

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

גירסת הספרים והיא גירסת ר"ח ז"ל וש"מ הפשרו לא זהו בשולו. פירוש ולפיכך התיר לו **בכלי שני שאין בו כח אלא להפשיר**, וא"ת ויתננו באמבטי עצמה כדי להפשיר מיהת, י"ל כיון דכלי ראשון שהוא ראוי לבשל בו אפי' להפשיר אסור בו וכדכתיבנא לעיל גבי מקום שהיד סולדת בו, **ורש"י ז"ל גורס ש"מ הפשרו זהו בשולו, ולא למימרא שיהא בישול ממש דא"כ אף בכלי שני אסור**, אלא ה"ק דבמקום שראוי להתבשל אפי' הפשרו חשוב כבשולו לאסור, וכן פרש"י ז"ל, ושתי הגירסאות עולות בקנה אחד.

אינו מבשל - דפנות מקררות

תוספות מסכת שבת דף מ עמוד ב

ושמע מינה כלי שני אינו מבשל - תימה מאי שנא כלי שני מכלי ראשון דאי יד
סולדת אפי' כלי שני נמי ואי אין יד סולדת אפילו כלי ראשון נמי אינו מבשל ויש
לומר לפי שכלי ראשון מתוך שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו
זמן מרובה ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיד סולדת בו אסור אבל כלי שני
אף על גב דיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר.

אין מבשל - כיון שאינו על גבי האש

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ג הלכה ד

הכל מודין בכלי שני שהוא מותר. מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני. א"ר יוסי כאן היד שולטת. וכאן אין היד שולטת. א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולטת. אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני. אמר רבי מנא ההן פינכא דאורזא מסייע ליה לאבא. ההן פינכא דגריסא מסייע ליה לאבא. דאת מפני ליה מן אתר לאתר ועד כדון הוא רותח:

חידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף עד עמוד ב

וענין הירושלמי שהביא קושיא הוא עליו ז"ל, ... ופירושו ברור שר' יצחק בר גופנא בעי בכלי ראשון נמי דהיינו באלפס וקדירה שהעבירן מרותחין דמתני' אם עבר ועשה כן חייב הוא משום מבשל או לא, ופשט ליה שהוא פטור אבל אסור שאינן בישול ברור אלא באור מהלך תחתיו, וכך אמרו שם בירושלמי מה בין כלי ראשון מה בין כלי שני אמר ר' יוסי כאן היד שולטת בו כאן אין היד שולטת בו א"ר יונה כאן וכאן אין היד שולטת בו אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני, ש"מ הרחקה מדבריהם הוא.

תולדה דתולדה דאש - לא נחשב כאש

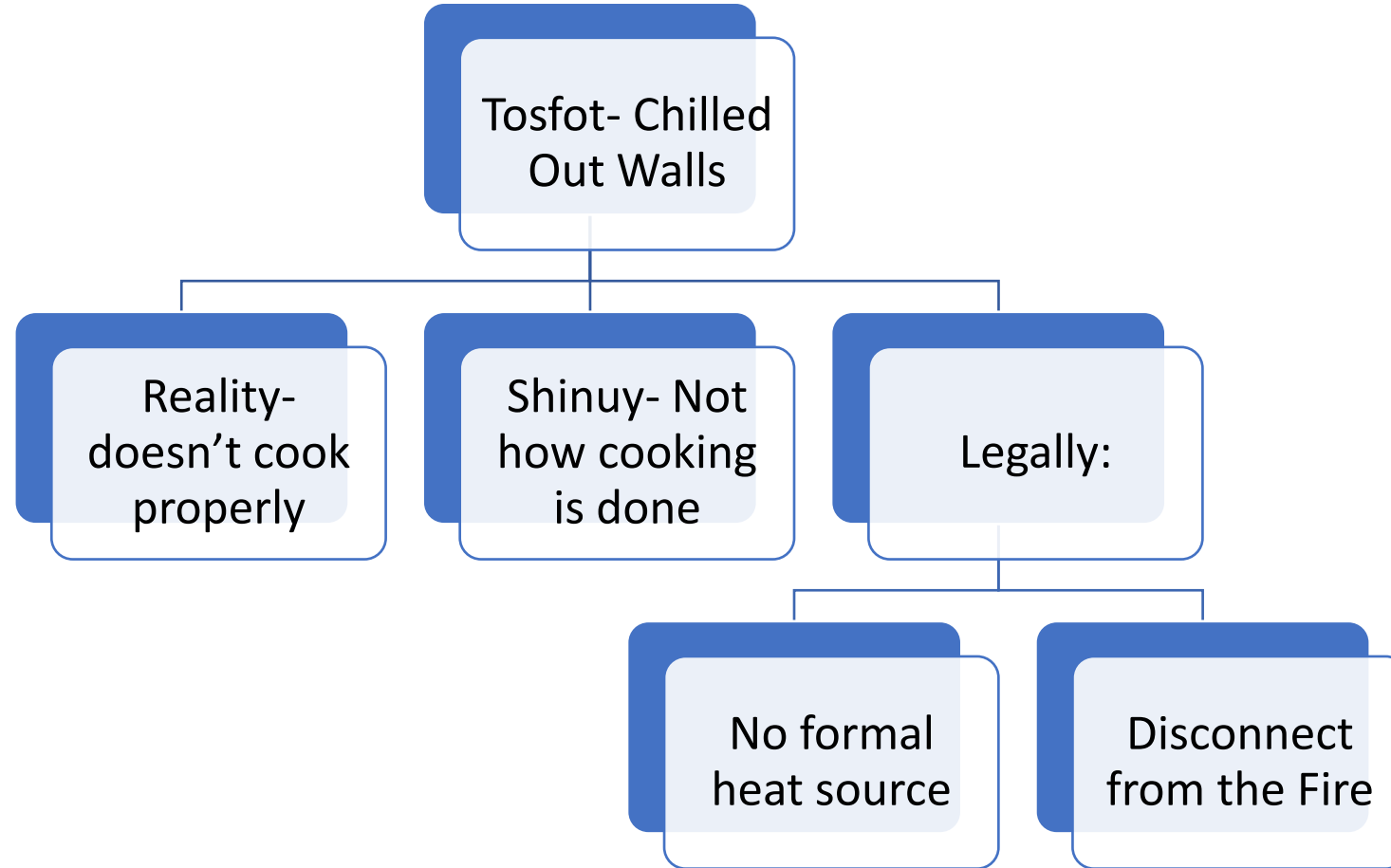
אור שמח הלכות שבת פרק ט הלכה ב

[ב] שהמבשל בתולדות האור כמבשל באור עצמה. - הנה דע דכמה ענינים מצאנו דכח כחו לא חשיב כגופו, והוא לענין רציחה, במכות, דף ח' ע"א, דמאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי ואזיל תמרי וקטיל כו' דהוי כח כחו ופטור, וכן בשבת מצאנו שחייב בזורק מרשות לרשות, וה"נ בזורק ועושה חבורה דמיחייב ע"י כחו, אבל ע"י כח כחו לא שמענו שיתחייב.... למדנו מזה דעל כח כחו אינו מתחייב גבי שבת, כיון שכן נראה דאף על גב דתולדה ראשונה הבאה מן האש חייב אם מבשל, מכל מקום על תולדה של התולדה, כמו דבר שנתחמם במים שהוחמו מן האש, כגון ברזל שבא בקדירה חמין ונתחמם, תו אי צלה בו ביצה פטור, דהוי תולדה דתולדה, וכמו שכח כחו לא חשיב כמו גוף הדבר כן תולדת תולדת האש לפי רחוק יחוסה אצל האש נפקע ממנה שם האש, והוי חומה כחום טבעי שאינו מסיבת האש, כמו חמי טבריא, ופוק חזי בפרק כיצד צולין (פסחים) דף ע"ה ע"א שקיל וטרי אם חשיב תולדות אש כאש, ובירושלמי שם (שם ה"ג) דפליגי רבן גמליאל ורבנן יעו"ש, אבל תולדה דתולדת אש לא חשיב אש בשום דוכתא, וז"ב.

וכיון שכן נראה לנו לומר בסברת הש"ס דקדירה דהיא עצמה מהני להבישול, עיין (פסחים) פרק כל שעה כ"ז ע"א דקדירה חשיב גורם, א"כ בכלי שני, אף כי איכא דבר המתבשל בכלי שני, וכלישנא קמא גבי מלח (שבת מב, ב), אם יהיב בכלי שני אינו חייב משום מבשל, דהמים של כלי ראשון הוחמו באור, והוי חום שלהן תולדת אש, ואח"ז מתחמם מתוכם הקדירה הכלי שני, וחום הכלי שני הוי תולדת תולדת האש, וחומה כחמי טבריא, וא"כ המלח מתבשל ע"י חום המים שחום שלהן תולדות אש ע"י חום הקדירה, דהוי חומה כחמי טבריא, ופטור משום מבשל.

למה כלי שני אינו במשל?

כלי שני אינו
מבשל

Reality- doesn't
cook properly

Shinuy- Not
how cooking is
done

Legally:

רשב"א?

תוס'?

Not on the fire

No formal heat
source

Disconnect
from the Fire

ירושלמי

אין דפנות
מחממות (והמים
נחשב אוכל)

אור שמח-
תולדה דתולדה

כלי שני אינו מבשל – במציאות

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

ועדיין קשה לי לפי גירסת הספרים והיא גירסתן של גאונים ז"ל הא דאמרינן בסמוך במעשה דר' יצחק בר אבדימי שנכנס אחר רבי לבית המרחץ ואמר לו טול בכלי שני ותן, ואמרינן שמע מינה תלת שמע מינה שמן יש בו משום בישול ושמע מינה כלי שני אינו מבשל ושמע מינה הפשרו לא זהו בישולו, אלמא אף על פי שהפשרו לא זהו בישולו, להפשירו בכלי ראשון לא, מפני שלא התירו להפשיר במקום הראוי לבשל גזירה שמא יבשל, אבל רש"י ורבותינו בעלי התוספות ז"ל גורסים שמע מינה הפשרו זהו בישולו, ולפי גירסתם אינו קשה עליו מה שהקשתי

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מב עמוד א

ובית הלל מתירין אפילו בצונן לתוך חמין דכלי שני אינו מבשל ואפילו נתן לתוכן צוננין מועטין דאין באין לתוכן לידי בישול אלא לידי הפשר... דמים שבספל אינן חמין כל כך ואינו אלא ככוס והואיל וכלי שני הוא לעולם מותר שאינו בא אלא לידי הפשר, ואפילו היו מים שהיד סולדת בהן לאחר שנתערבו צונן לתוכן, אינו מחמת הצונן שיש בו להיות יד סולדת אלא מחמת הראשונים שלא נצטננו.

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף מ עמוד ב

גירסת הספרים והיא גירסת ר"ח ז"ל וש"מ הפשרו לא זהו בשולו. פירוש ולפיכך התיר לו **בכלי שני שאין בו כח אלא להפשיר**, וא"ת ויתננו באמבטי עצמה כדי להפשיר מיהת, י"ל כיון דכלי ראשון שהוא ראוי לבשל בו אפי' להפשיר אסור בו וכדכתיבנא לעיל גבי מקום שהיד סולדת בו, **ורש"י ז"ל גורס ש"מ הפשרו זהו בשולו, ולא למימרא שיהא בישול ממש דא"כ אף בכלי שני אסור**, אלא ה"ק דבמקום שראוי להתבשל אפי' הפשרו חשוב כבשולו לאסור, וכן פרש"י ז"ל, ושתי הגירסאות עולות בקנה אחד.

כלי שני - מבשל

רמב"ם הלכות מעשר פרק ג הלכה טו

השמן משירד לעוקה אף על פי שירד נוטל מן העקל ומן הממל ומבין הפסין ונותן לקערה קטנה ולתמחוי לתוך התבשיל אעפ"י שהוא חם מפני שאינו מתבשל בכלי שני, ואם היה חם ביותר כדי שיכוח את היד לא יתן לתוכו מפני שהוא מתבשל.

רדב"ז הלכות מעשר פרק ג הלכה טו

ואם היה חם ביותר וכו'. איכא למידק דמשמע מדבריו דאפילו כלי שני מבשל ואנן קי"ל בכל דוכתא דכלי שני אינו מבשל? ... עוד יש לתרץ דאע"ג דבעלמא בישול כלי שני לא חשיב בישול לענין קביעת מעשר הוקבע כיון שע"י בישול זה הוא מכשירו לאכילה נגמרה מלאכתו...

ר"י קורקוס הלכות מעשר פרק ג הלכה טו

[טו] השמן משירד לעוקה וכו'. ... וחלק רבינו בכלי שני בין יד סולדת לאין יד סולדת ואעפ"י שבמשנה לא חלקו נראה שהוא מוסכם בירושלמי שלא התירו במשנה בכלי שני אלא כשאין היד סולדת ... ומאי דנקט במתניתין חלוק בין כלי ראשון לשני משום דסתם ראשון יד סולדת וסתם שני אין יד סולדת ורבינו לא התיר באין יד סולדת אלא בכלי שני וכן כתב לפי שכלי שני אינו מבשל גם לא כתב איסורו בפירוש ואם היה רבינו פוסק כר' יונה לא הוה שתיק מלהזכיר גזרה דרבי יונה ונראה דפסק רבינו כרבי בון דירושלמי אלא שסובר רבינו דסתם כלי שני כשהוא חם מותר לתת לתוכו עד שיתברר לן שהיד סולדת וסתם כלי ראשון כשהוא חם אסור עד שיתברר לן שאין היד סולדת ויתבאר עוד בזה פ"ה.

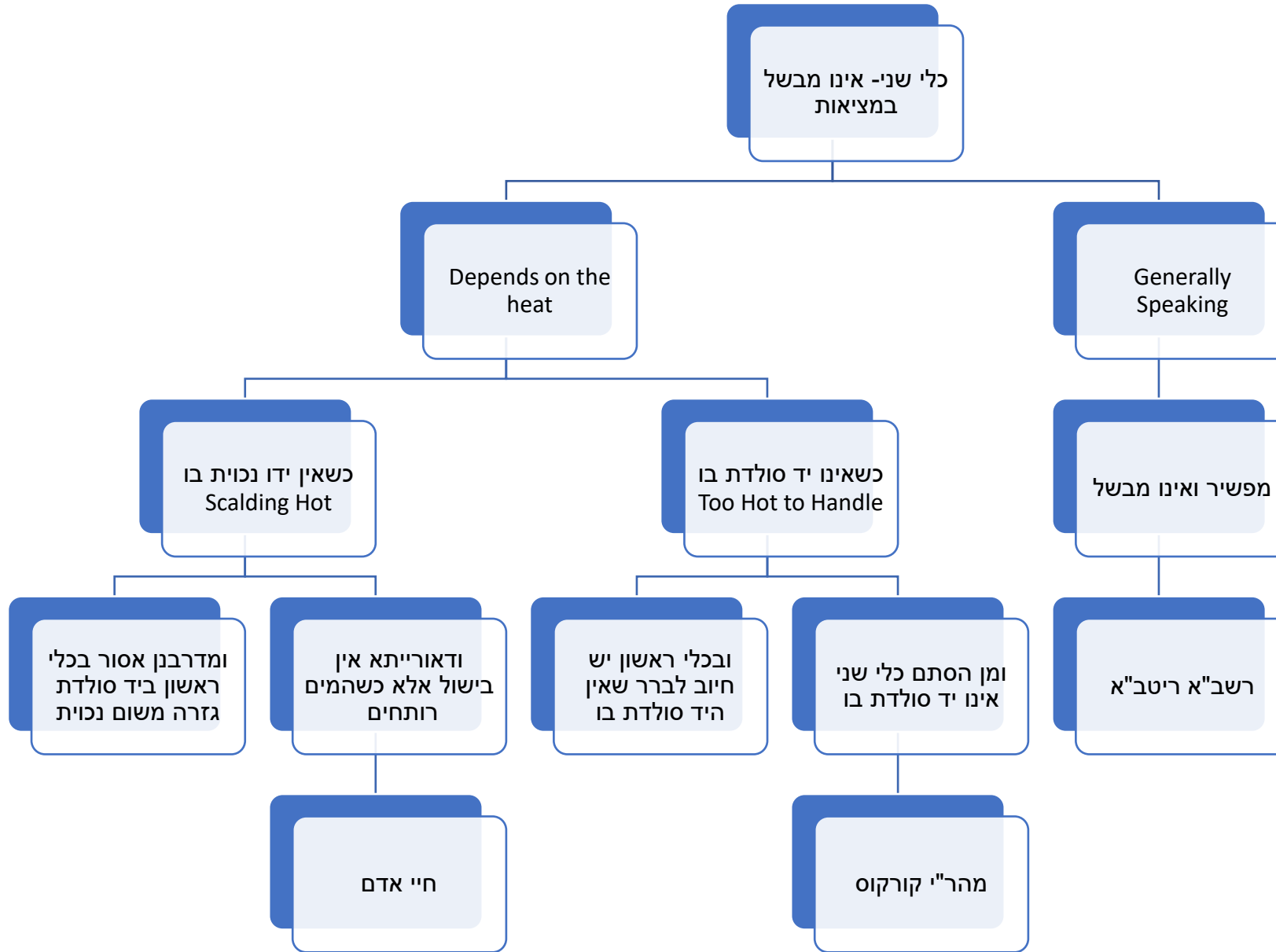
כלי שני שהיד נכוית בו - מבשל

חכמת אדם שער איסור והיתר כלל נט סעיף ו

חום כלי שני אפילו היד סולדת בו בדיעבד מותר ואין צריך אפילו קליפה במקום הפסד דכלי שני אינו מבליע ומפליט ... **ואם הוא חם כל כך שהיד נכוית אפילו בכלי שני מבשל** (כן כתב הרמב"ם בהדיא בהלכות מעשרות ועיין בחיבורי שערי צדק פרק ב' סימן ט' בפרט שהרשב"א אוסר אפילו בדיעבד ביד סולדת בו וכן הסכים הפרי חדש)

שערי צדק שער מצות הארץ בינת אדם פרק ב

... חם כל כך כשנותן ידו לתוכו ונכוית בו, שהוא יותר חם משאין היד שולטות, כי פירוש אין היד שולטות בו נראה כשפושט ידו לתוכו אינו יכול להחזיק שם ומוציא תיכף אבל אינו נכוית בה. ... דר' יוסי סבירא ליה דהבישל מן התורה הוא כשהמים רותחין, אף כשאין היד נכוית בו, רק כשאין היד שולטות בו. והא דמחלק במתני' בין כלי ראשון לכלי שני הוא דסתם כלי ראשון אין היד שולטת, וסתם כלי שני היד שולטת. ... ורבי יונה פליג עליו וסובר דהבישול מן התורה הוא כשיהיה המים רותחים שנותן יד ונכוית, אבל כשהוא רק שאין היד שולטות אינו מבשל מן התורה, רק שעשו הרחקה לכלי ראשון, ואמרו דמבשל אף כשהוא רק אין היד שולטת, ולא עשו הרחקה לכלי שני ואינו מבשל כשהוא רק אין היד שולטת, ולכן חלקו במתני' בין כלי ראשון לכלי שני, אבל כשהכלי שני הוא רותח שנותן ונכוית מבשל גם כן אף שהוא כלי שני מפני שהוא בישול דאורייתא. וסובר כרבי יהודא דאמר לעיל עד כדי שיתן לתוכו ונכוית, דקאי על כלי שני כמו שפרשנו. ור' מנא מסייע גם כן לר' יונה. ולכן פסק הרמב"ם דכלי שני כשהוא רותח שנותן לתוכו ונכוית מבשל. ועיין בהשמטות:

כלי שני- אינו מבשל
במציאות

Depends on the
heat

Generally
Speaking

כשאין ידו נכזית בו
Scalding Hot

כשאין יד סולדת בו
Too Hot to Handle

מפשר ואינו מבשל

ומדרבנן אסור בכלי
ראשון ביד סולדת
גזרה משום נכזית

ודאורייתא אין
בישול אלא כשהמים
רותחים

ובכלי ראשון יש
חיוב לברר שאין
היד סולדת בו

ומן הסתם כלי שני
אינו יד סולדת בו

רשב"א ריטב"א

חיי אדם

מהר"י קורקוס

נ"מ - אמבטי

תלמוד בבלי מסכת שבת דף מב עמוד א

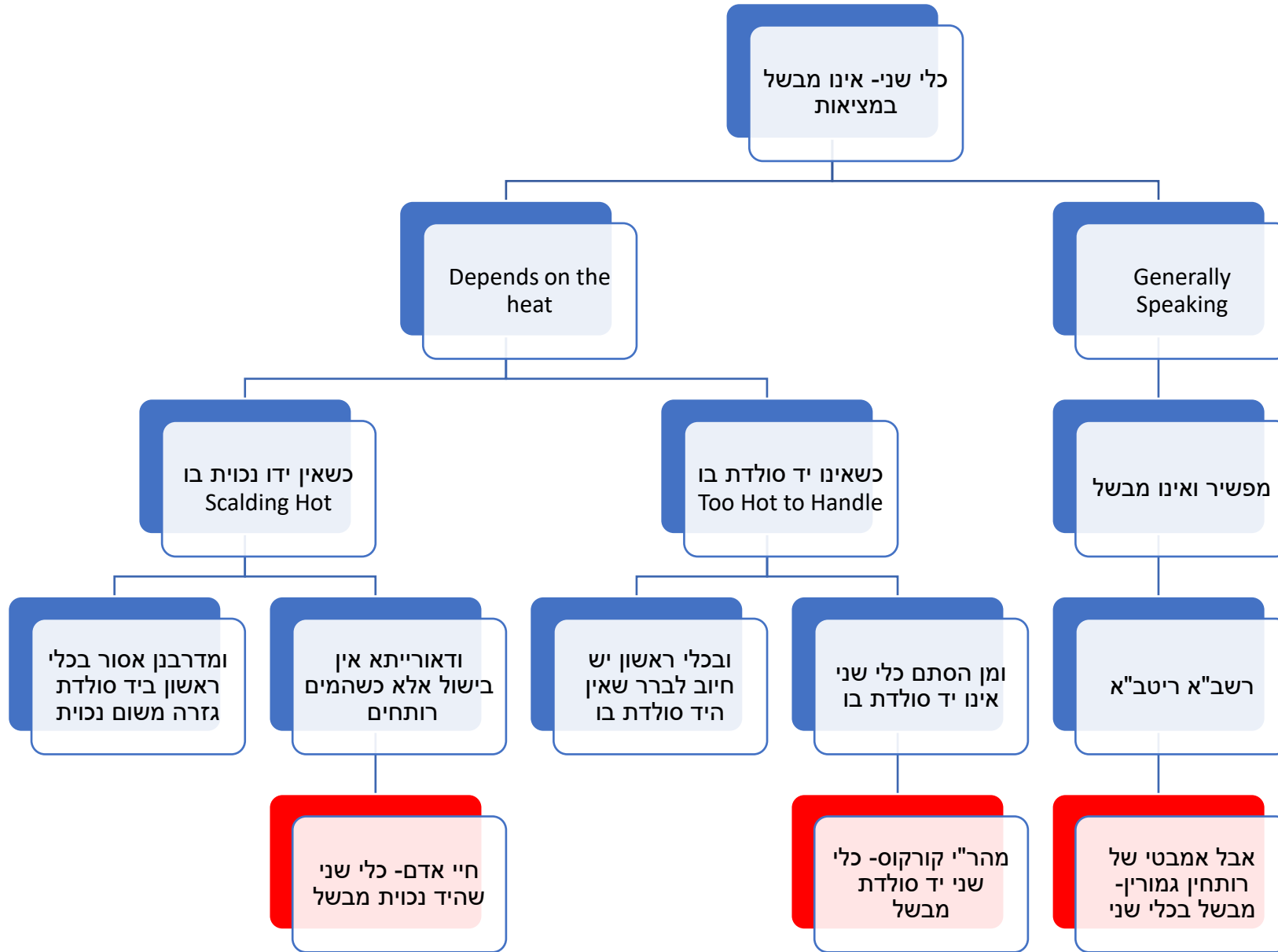
תנו רבנן: נותן אדם חמין לתוך הצונן, ולא הצונן לתוך החמין, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: בין חמין לתוך הצונן, ובין צונן לתוך החמין מותר. במה דברים אמורים - בכוס, אבל באמבטי - חמין לתוך הצונן. ולא צונן לתוך החמין.

חידושי הר"ן מסכת שבת דף מב עמוד א

אבל באמבטי שהוא כלי ראשון חמין לתוך צונן כלו' שמערה מאמבטי חמין שבו לתוך מים צוננים שבכלי אחר מותר דעירווי דכלי ראשון לא חשיב לן ככלי ראשון כל שהוא (נפשר) [נשפר] לתוך הצונן.

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף מב עמוד א

אבל באמבטי שעומדין לרחיצת אדם מחממן הרבה והלכך צונן לתוך חמין אסור לעולם שאי אפשר לבא לידי הפשר אלא לידי בישול ואפילו נתן באמבטי כדי מלואו, ואף על פי שהוא כלי שני ובעלמא אינו מבשל הכא שאני לפי שדרכן לחממן יותר מדאי, וספל כיוצא בו למאי דהוה סבירא ליה לרב יוסף מעיקרא, אבל במסקנא לא מדתני ר' חייא ספל אינו כאמבטי, דמים שבספל אינן חמין כל כך ואינו אלא ככוס והואיל וכלי שני הוא לעולם מותר שאינו בא אלא לידי הפשר, ואפילו היו מים שהיד סולדת בהן לאחר שנתערבו צונן לתוכן, אינו מחמת הצונן שיש בו להיות יד סולדת אלא מחמת הראשונים שלא נצטננו.

כלי שני אינו מבשל

Reality- doesn't cook properly

Shinuy- Not how cooking is done

Legally:

Even if it's hot

Depends on the heat

תוס?

Not on the fire

No formal heat source

Disconnect from the Fire

מפשר ואינו מבשל

כשאינו יד סולדת בו
Too Hot to Handle

כשאינו ידו נכזית בו
Scalding Hot

ירושלמי

אין דפנות מחממות

אור שמח- תולדה דתולדה

רשב"א ריטב"א

ומן הסתם כלי שני אינו יד סולדת בו

ובכלי ראשון יש חיוב לברר שאין היד סולדת בו

ודאורייתא אין בישול אלא כשהמים רותחים

ומדרבנן אסור בכלי ראשון ביד סולדת גזרה משום נכזית

מהר"י קורקוס

ח"י אדם

נ"מ - קלי הבישול

ספר יראים סימן רעד [דפוס ישן - קב]

ואין בישול תלוי לא בכלי ראשון ולא בכלי שני אך לפי שהוא דבר המתבשל פעמים שהוא דבר רך ומתבשל אף בכלי שני ויש דבר קשה שאפילו בכלי ראשון אינו מתבשל ויש דבר המתבשל בכלי ראשון ולא בכלי שני כדאמרי' בפ' כירה [מ"ב ב'] סבר רב יוסף למימר מלח כתבלין דכ"ר בשלה דכלי שני לא בשלה

מקורו במשכן

